

5.SINIF

SOSYAL BİLGİLER DERSİ

1. ÜNİTE ÖZETİ

Öğrenme Alanı-1: BİRLİKTE YAŞAMAK

1.Gruplar ve Roller

2.Kültürel Özelliklere Saygı ve Birlikte Yaşama

3.Yardımlaşma ve Dayanışma Faaliyetlerinin Toplumsal Birlikteliğe Etkisi

Adem GÜNGÖR-Sosyal Bilgiler Öğretmeni

Sosyalbilgilerdersimiz.com

5. SINIF SOSYAL BİLGİLER 1. ÖĞRENME ALANI

GRUPLAR ve ROLER

Grup: En az iki kişiden oluşan, toplum içinde ortak hedef ve değerleri olan insan topluluğuna **grup** denir

- **Aile, akrabalar** ve **okul** toplumdaki gruplara birer örnektir.
- İçinde yer aldığımız ilk grup **ailedir**. Toplumun temelini oluşturan aile grubu anne, baba ve çocuktan oluşur.
- Toplum, gruplar arasındaki uyum ve grupların birbirine desteği ile varlığını devam ettirebilir.
- Ayrıca bu gruplarda yer alan üyeler tecrübe, beceri ve farklı bakış açıları ile gruba değer katar ve grubun diğer üyelerinin gelişimine katkı sağlar.
- ❖ Dâhil olduğumuz gruplarda birtakım rollere sahip oluruz.

Rol: Grup ya da kurumlarda üzerimize düşen görevlere **rol** denir

Örneğin,

- aile içinde **çocuk**,
- okulda **öğrenci**,
- sınıfta **sınıf başkanı**
- Futbol takımında **kaleci** rolünde olabiliriz.

- ❖ Birden çok grupta yer aldığımız için aynı anda birden fazla role de sahip oluruz.
- ❖ Bazı rollerimiz **doğuştan** sahip olurken bazı roller **sonradan** kazanılır.
Örneğin; Abi, abla vb. rollerimize **doğuştan** sahip olurken, öğrenci, sınıf başkanı vb. roller **sonradan** kazanılır.
- ❖ Rollerimiz zaman içinde değişebilir.
Örneğin; öğrenciyken daha sonra öğretmen veya baba olmamız rollerin değiştiğini gösterir.
- ❖ Rollerimiz içinde bulunduğumuz grup ve kurumlara göre değişiklik gösterebilir.
Örneğin; Aile içinde çocuk, okulda öğrenci rolünde olabilirsiniz.
- ❖ Aynı anda birden fazla role sahip olabiliriz.

Örneğin; Aynı anda hem öğrenci hem sınıf başkanı rolünde olabiliriz.

	Dahil Olduğumuz Gruplar	Gruplardaki Rollerimiz
Yakın çevrenizde	<ul style="list-style-type: none"> • Aile	✓ Çocuk, evlat, kardeş
Okulunuzda	<ul style="list-style-type: none"> • 5/A Sınıfı • Spor Kulübü	✓ Öğrenci ✓ Klüp Başkanı
Sınıfınızda	<ul style="list-style-type: none"> • Futbol Takımı • Sınıf Korusu	✓ Kaleci ✓ Solist

Hak: Yasaların kişilere tanıdığı yetki ve kazanımlardır.

Örneğin;

- Yaşama hakkı
- Eğitim hakkı,
- Sağlık hakkı
- Beslenme ve barınma hakkı
- Oyun oynama hakkı vb.

Sorumluluk: Grup içerisinde rolü olan bir kişinin yaptığı işlerin sonucunu üstlenmesine “sorumluluk” denir.

- ❖ Dâhil olduğumuz gruplara ve üstlendiğimiz rollere göre çeşitli haklar elde eder ve sorumluluklar üstleniriz.
- ❖ Her rolün kendisinden beklenen davranış şekli ve sorumluluğu vardır. Roller değiştikçe sorumluluklarımızda değişir.

Vatandaş olarak bazı sorumluluklarımız	<ul style="list-style-type: none"> • Kanunlara uymak • Oy kullanmak • Vergi vermek
Ailemize Karşı Sorumluluklarımız	<ul style="list-style-type: none"> • Odamızı düzenli tutmak. • Çalışma masamızı düzenlemek. • Ev işlerinde annemize yardımcı olmak.
Okulumuzdaki Sorumluluklarımız	<ul style="list-style-type: none"> • Derslerine zamanında girip çıkmak . • Okul eşyalarını korumak.
Çevremize Karşı Sorumluluklarımız	<ul style="list-style-type: none"> • Çevremizi temiz tutmak. • Çevremizi korumak.

KÜLTÜREL ÖZELLİKLERE SAYGI VE BİRLİKTE YAŞAMA

Kültür: bir milletin tarih boyunca meydana getirdiği maddi ve manevi değerlerinin bütünüdür.

- Toplum içinde dayanışma, birlik ve beraberliğin sağlanmasında önemli bir yer tutar.
- Kültür, bir toplumu millet yapan ve diğer milletlerden ayıran önemli bir değerdir. **Örneğin** Türk kültürü, Türk milletinin hayat tarzını yansıtır.
- Türk kültürünü ve âdetlerini yansıtan, kuşaktan kuşağa aktarılan çeşitli geleneksel çocuk oyunlarımız vardır.

Türkiye ve dünya genelinde oynanan geleneksel oyunlar:

Üçtaş: Türkmenistan, Hindistan.

Beştaş : Endonezya, Kırgızistan, Kore Cumhuriyeti, Yunanistan.

Dokuztaş(çanak/Yedikule): Hindistan, Suriye. İstop: İtalya, Romanya, Kolombiya.

Körebe: Nijerya, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan, Almanya, Fransa, İngiltere.

- ❖ Türk cumhuriyetlerinde aynı isimle oynanan **mangala** oyunu
- ❖ Afrika’da Gana, Kenya, Nijerya, Fildişi Sahili, Mali;
- ❖ Asya’da Endonezya, Hindistan, Kazakistan, Kırgızistan;
- ❖ Amerika’da ise Karayipler ülkelerinde yaygın olarak oynanmaktadır
- ❖ 23 Nisan Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı” Mustafa Kemal Atatürk tarafından Türk çocuklarına hediye edilmiştir.
- ❖ Günümüzde düzenlenen 23 Nisan şenliklerine yabancı ülke çocukları da misafir olarak katılmaktadır.
- ❖ Çocuklara bayram hediye eden ve bu bayramı bütün dünya ile paylaşan ilk ve tek ülke Türkiye’dir

BAZI ÜLKELERİN KÜLTÜREL DEĞERLERİ

TÜRKİYE

- **Zeybek, halay, horon** ülkemizde oynanan halk oyunlarıdır.
- Zeybek oynanırken **cepken** dediğimiz, gömlek üstüne giyilen ve üzeri işlemeli bir kıyafet giyilir.
- Su üzerine yağlı boya ile desen verilen ve bu desenleri kâğıda geçiren **ebru** sanatı geleneksel el sanatlarımızdandır.
- Dinî bakımdan önemi olan ramazan ayında iki minare arasına **mahya** asma geleneği vardır.
- Kare şeklinde kesilen ince hamurların içine kıyma koyularak yapılan **Kayseri mantısı** ünlü bir yemekleridir.
- **Kebap, baklava** ve **etli ekmek** de diğer geleneksel lezzetleridir.
- Geleneksel Türk evlerinin üst katlarında cepheden dışarı çıkıntı yapan, **cumba** dediğimiz bir oda bölümü bulunur.

KUZEY KIBRIS TÜRK CUMHURİYETİ

- Kızartılmış **hellim peyniri**, Kıbrıs mutfağının geleneksel peyniridir.
- Keten kumaştan yapılan **lefkara nakışı** geleneksel el sanatıdır.
- Müzik aletlerinden en çok **darbuka, zurna** ve **ud** kullanılır.
- Kuzey Kıbrıs genelinde en çok oynanan ve sevilen oyun olan **sirto**, mendil ile oynandığından halk arasında **mendil havası** olarak da bilinmektedir.
- Ayrıca düğünlerde içi şeker ve para dolu, üzeri kırmızı bir tülle kaplı testiyle birlikte, yedi genç kızın müzik eşliğinde dönerek oynadıkları geleneksel **testi oyunu** vardır.
- Gömlek üstüne giydiğimiz işlemeli **cepken (yelek)** geleneksel kıyafetidir.

TÜRKMENİSTAN

- Ülkedeki erkekler koyun postundan yapılan bir başlık olan **telpek** takarlar.
- Düğünlerde et, havuç ve baharatlarla harmanlanmış, pirinçten yapılan **plov (Türkmen pilavı)** misafirlere ikram edilir.
- El sanatlarının başında **Türkmen halı dokumacılığı** gelir.
- Mayıs aylarının son pazar günü kutlanan **Halı Bayramı** dünyadaki tek halı bayramıdır.
- Kötülükleri kovduğuna inanılan kırmızı ve tonları kıyafetlerde bolca kullanılır.
- Türkmen sazı, müziklerinde önemli bir yer tutar.

RUSYA

- Rusya'da Kadınların giydiği uzun ve kalın askılı elbiseye **sarafan** denir. Bu elbise, **Rus başlığı** olarak bilinen **kokoşnikle** birlikte giyilmektedir.
- En eski bayramlarından olan ve coşkuyla kutlanan **Maslenitsa**, Türk kültüründeki baharın gelişinin kutlandığı **Nevruz Bayramı**'na benzemektedir.
- Düğünlerde kız tarafının evine giden damat, eğlence amaçlı bahşiş ödemek zorundadır.
- Lahana, turşu, soğan gibi ürünler içeren **vinegret salatası** ve **zeytin salatası** Rusya'da en çok tercih edilen salata türleridir.
- **Tolstoy, Dostoyevski, Anton Çehov** gibi edebiyat alanında yer edinmiş, dünyaca ünlü yazarları arasındadır.
- **Balalaika** ve **gusli** önemli müzik aletlerimizdendir

BULGARİSTAN

- Başlıca müzik aletleri **kaval, zurna** ve yaylı bir çalgı olan **gadulkadır**.
- Bulgar erkekleri **Surva Festivali**'nde hayvan kürklerinden yapılmış, kukeri adı verilen çeşitli kostümler giyerler.
- Mart ayında, beyaz ve kırmızı iplerden yapılan bir bileklik olan **marteniçka (martenitsa)** takarlar. Marteniçkaların beyaz ipi huzuru, kırmızı ipi ise yaşam döngüsünü temsil eder.
- Sıcak ve soğuk servis edilen çorbalar Bulgaristan mutfağında önemli bir yer tutar.
- **Kalaycılık**, ateşle doğrudan temas eden bakır kaplara özel bir kaplamanın uygulandığı el sanatıdır.
- ❖ Ülkemize yurt dışından **eğitim** veya **turizm** amaçlı birçok misafir gelmektedir. Bizler, kültürümüzün önemli bir değeri olan Türk misafirperverliği gereği ülkemize gelen misafirleri dil, din, renk ayrımı yapmadan saygı ve sevgiyle karşılarız. Misafirperverliğimizden ve kültürel saygımızdan etkilenen bu misafirlerin bir kısmı ülkemize yerleşmeyi tercih etmektedir. Bu durum ülkeler arası etkileşimi artırır. için
- ❖ Tarih boyunca milletimiz mazlumun yanında olmuştur. Ülkemiz son yüzyılda Balkanlar, Kafkaslar, Afganistan, Irak, Suriye gibi farklı coğrafyalardan gelen milyonlarca insana kapılarını açmış; ekmeğini ve aşını bu insanlarla paylaşmıştır.

Selamlaşma

- ❖ Selamlaşma önemli bir kültürel unsurdur.
  - ✓ **Türk kültüründe** bireylerin birbiriyle selamlaşması; **el sıkışma, sarılma, başı hafifçe öne eğme, el öpme** vb. şekillerde yapılmaktadır.
  - ✓ **Japonya'da** insanlar **başlarını hafifçe öne eğerek** selamlaşmaktadır.
  - ✓ **Filipinliler**, **kendinden büyük kişilerin elini alına koyarak** selamlaşırlar.
  - ✓ **Fransa'da** insanlar, selamlaşmak için **birbirini yanaktan öperler**.
  - ✓ **Yunanlar**, **sadece tanıdıklarının sırtına veya omzuna dokunarak** selamlaşırlar.
  - ✓ **Yeni Zelanda'daki** Maori halkı ise selamlaşmak için **burun ve alınlarını birbirlerine bastırırlar**.

Yardımlaşma ve Dayanışma Faaliyetlerinin Toplumsal Birlikteliğe Etkisi

Yardımlaşma: bireylerin farklı konularda birbirlerine destek olmasına ve ortak sorunları çözmesine **yardımlaşma** denir

Örneğin, ülkemizin herhangi bir yerinde meydana gelen bir doğal afette, birçok sivil toplum kuruluşu hızla olay yerine giderek afetzedelerin barınma ve beslenme vb. temel ihtiyaçlarını karşılamaya çalışmaları.

Dayanışma: bir topluluğu oluşturan bireylerin duygusal, düşünsel ve ortak hedeflerde birbirlerine bağlanmasına **dayanışma** denir.

Örneğin, Anadolu'da kırsal yerleşmelerde insanların turşu, salça, vb. yiyecekleri birlikte yapmaları.

Yardımlaşma ve Dayanışmanın Faydaları

- Toplumda yardımsever bireylerin yetişmesini sağlar.
- Problemlerin çözümünü kolaylaştırır.
- Kardeşlik ve dostluk duygularını geliştirir.
- Birlik ve beraberlik duygusunu güçlendirir.

Toplumumuzda Bazı Yardımlaşma Örnekleri

SADAKA TAŞI

- Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde meydanlara, cami ve çeşme yanlarına yardımlaşma amaçlı sadaka taşı konurdu.
- İhtiyaç sahiplerine yardım etmek isteyenler bu taşın üstüne para bırakırdı.
- Böylece ihtiyaç sahibi kişiler gecenin geç saatlerini bekler, kimseye görünmeden ihtiyacı kadar olan parayı bu taşın üzerinden alırdı.
- Böylece ihtiyaç sahibi kişiler incinmemiş olur ve yapılan hayır amacına ulaşırdı.

TEKALİF-İ MİLLİYE EMİRLERİ

- Millî Mücadele Dönemi'nde Mustafa Kemal Paşa tarafından Tekalif-i Millîye Emirleri yayımlandı.
- Bu emirlerle ordunun giyinme, beslenme, cephane gibi ihtiyaçları karşılanmak istendi.
- Türk milleti, tüm yokluklara rağmen vatanının düşmandan kurtarılması için varını yoğunu ortaya koyup ordusunun yanında güçlü bir duruş sergiledi

TÜRK KIZILAYI

- Günümüzde Türk Kızılay, bazı illerde "2. El Tekstil" projesi başlatmıştır.
- Bu proje ile kıyafet dönüşüm kutularında tekstil ürünleri ve kıyafet toplanmaktadır Bu ürünlerin geri dönüşümünden elde edilen gelir barınma, gıda, giyim ve eğitim desteği gibi faaliyetlere kaynak oluşturmaktadır

- Ülkemizde toplumsal yardımlaşma ve dayanışma faaliyetlerine yönelik çalışmalar, kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları tarafından yürütülmektedir.
- Kamu kurum ve kuruluşları ülkemizin her yerinde faaliyet göstermektedir.
- Sivil toplum kuruluşları ise kurulduğu bölgedeki sosyal yardım çalışmalarını düzenlemenin yanı sıra ülke genelinde de faaliyetler yürütür.
- Kamu kurum ve kuruluşları ile sivil toplum kuruluşları yaptığı çalışmalarla yoksulluğu azaltmayı ve insanların yaşam koşullarını güzelleştirmeyi amaçlar.
- Bu çalışmalarla toplumdaki sorunları azaltarak toplumsal birlik ve beraberliği güçlendirmeyi hedefler.